

УДК 24+398

ШАР ШАЖН БОЛН ЛАМ-ГЕЛЦГҮДИН ДҮРМҮД ХАЛЬМГУДЫН АМН ҮГИН ТҮҮКЛЭНД

Валерия Васильевна Салыкова

филолог номин кандидат, доцент

Б.Б. Городовиковин нөртө Хальмг ик сурһуль, Элст, Өрөсөн Федерац

E-mail: syakhlya@list.ru

Товч хураңһу

Хальмг улсин амн үгин зөөр йир байн. Амн үгин түүклэн (домг-туульс, домгуд, түүкс) номин халхас гүүнэр шинжлгдэд уга. Хальмг номин литературт иим амн зокъялыг домг эс гиж амн үгин тууж гиж нерэднэ. Зөрмдэн домгиг «домг-туульс», туужиг «амн үгин тууж» гиж чинрэрнь келнэ. Келмрчнр домгиг, амн үгин туужиг «келвр» эс гиж «соңсхвр» гиж келнэ. Шар шажна лам-гелцгүдин, зурхачнрин нердүд сергэх кергтэ.

Түлкүр үг

Амн үгин зөөр, хальмг амн үгин түүклэн, шар шажна бурхд, хальмг лам-гелцгүд.

UDC 24+398

«YELLOW» RELIGION AND IMAGES OF MONKS-LAMAS IN KALMYK ORAL STORIES

Valeria Vasilievna Salykova

Candidate of Philology, Associate Professor

Kalmyk State University named after B.B. Gorodovikov, Elista, Russian Federation

E-mail: syakhlya@list.ru

Annotation

Article reviews the Kalmyk oral stories about Buddhist deities and Kalmyk monks. Studying of the features of folk texts (epic “Jangar” and religious songs) shows that the Kalmyk folklore is unusually rich in its content. Considered religious oral stories reveal the spiritual culture and Buddhist worldview of the Kalmyks.

Keywords

Folklore heritage, Kalmyk oral stories, Buddhist deities, Kalmyk monks.

О Р Ш Л

Эврэннь статьядан амн үгин үүдэврмүдэр бэрмт кеж, кертгэ юм йилһж авад, номин шинжллт кевв. Хальмг номтнр хальмг улсин амн үгин зөөриг олн халхас шинжлнэ, тер дотр шар шажна седвтэ туужс, домгуд болн туульс (Омакаева, 1995; Утнасун, 2015; Мифы, 2017; Басангова, 2021), баатрлг дуулвр (Борджанова, 2000; Омакаева, 2004; Бакаева, 2004; Бурыкин, 2020), дуд (Хабунова, 1998; Манджиева, 2014; Омакаева, Борлыкова, 2014), үгин саң (Бадгаев, 2014) болн нань чигн.

Шар шажна туск амн үгин туужс аһулһарнь тавн энгд хуваж болхмн:

1. Түрүн энгд хальмг улс дунд шарин шажиг хадһлсн лам-хувргин туск амн үгин туужс орна. Үлгүрлхд, Маани багшин, Боди багшин, Лоора багшин, зурхачнрин туск туужс.

2. Хойрдгч энгд Мээдр бурхна туск туужс орна. Мээдр бурхнла олн авьяс-заңшл залһлдата. Мээдр бурхнд нерэдсн сэн өдрмүд Хальмг Таңһчд, Бурятд, Тувад, Санкт-Петербургд темдглнэ. Өдгэ цагт Элстин хурлд жил болһн Мээдрин эргц кенэ. Хальмг улсин амн үгин туужс Бурхн Багш, Мээдр бурхнла ямаран үйд бөөхөн марһлдна.

3. Нурвдгч энгд Төвд оч мөргснэ туск туужс орна. Хальмг сойлд зуульчнриг күүндлнэ.

4. Дөрвдгч энгд шарин шажла залһлдата һазр-усна туужс орна.

5. Тавдгч энгд хурл, суврһ, цацан туск туужс орна.

«Хальмг улсин домг-туульс, домгуд болн амн үгин туужс» гидг нерэдһлтэ дегтрт шарин шажна туск һучн тавн тууж орна (Мифы, 2017).

Олн лам-гелнүгдин, зурхачнрин нердүд кесг жилдэн мартгдэд, хөргдэд йовсмн. Кесгнь цаажла харһсн бийнь ном номлад, сәкл санвран хадһлсмн. Нучгдч-дөчдч жилмүдт цаажла харһсн лам-гелнүгдин нердүд йирдгч жилмүдт барт барлгдсмн. Номт Г. Ш. Дорджиева эврэннь дегтртән (2001) Баһ Дөрвд нутга Ик-Бухса хурлын ламнриг болн цуг Хальмгин ламнриг цаажла харһулсна тускар бичв. Эн дегтрт теднэ ламнрин нердүд болн зургуд барлата. Дәкәд темдглхд, эн детргт Боди Картанович Барыкован, Тюгмюд Гавджин (Цаган Амна аав), Маань Багшин (Хеечи Бабуркиевич Бабуркиев) ламнрин намтринь бичж авсмн.

Номт Т. Г. Басангова Баһ Чонса хурлын Маань багшин намтринь сергәхд бас орлцла. Маань багшин тускар олн күүнәс бичж авла: профессор А. Ш. Кичиковас (1921–1997), К. Б. Боковас (1917–2003), Ш. В. Боктаевас (1933–2007), Б.Х. Борджановас (1925–2012). «Хальмг үнн» соньнд «Маань багшиг тодлад...» гидг статья барлгдв. «Төвдиг хадһлһй» сайтд Маань багшин намтриг оютн Әркнчин Роза барлв.

Маань багш (Хеечи Бабуркиевич Бабуркиев) 1857 жилд төрв. 1864 жилд долатаднь Маань багшиг эк-эцкнь Баһ Чонса хурлд өгв. Тер хурлас Маань багш сурһуль сурхар Моңһлд йовв, хөөннь удан Төвд Лхаст сурһуль сурв. Шүүврән өгч, сурһулян дуссн Маань багш хәрү Баһ Чонса хурлд ирж цөрглв. Баһ Чонса хурлыг Гаажа багш болн Манц улсин Занжан зәэсч хойр тосхсмн. Эн хойр күн һазр шинжлх сән һурвн элчән йовулж. Эдн кесгтән йовж, хурл бәрх Аршан булг гидг һазр шүүж авсмн. Тегәд дөчдгч жилмүдт модар хурл босхсмн. Эн хурлд Төвдәс ирсн Маань багш

үүлдэж йовсмн. Түрүлэд эн эгл багшар көдлсмн. Хөөнь Маань багш Манцын нутга тавн хурлын ах багш болсмн. 1931 жилд Мааняг хар гөрэр цаажла харһулад, Шар-ту балһсна хар герт 3 сарар орулсмн. Мааняг дарунь бэрэнэснь һарһчксмн. Юнгад гихлэ, тенд эн нег күүг эдгэж авсмн. Маань багш дээнэ өмн бурхн болсмн. Хальмгудыг киитн Сиврт нүүлхиг Маань багш урдаснь ээлдэд медж. Эн туужс багшин намтрт бас немр болна.

Маань багшиг олн күн тодлна. Маанин дүр кесг улсин Сиврин бичкндк цагла залһлдата.

Бас нег тууж нег күүкд күн гемтснлэ залһлдата. Тернь күүкн цагтан дүүнрэн асрла. Хэрд һарад, Сиврин догшин киит дааж чадлго, күндэр гемтв. Кесгтэн больницд кевтэд, эдгж чадсн уга. Нег дэжж түүнэ бергнд зүүдн орв. Тер зүүднд Маань багш орж. Нег модн герт суужаһад, зэрлг болжана: «Чини дү берчнь эдгх. Бичэ уулад бэ». Түүнэ хөөн дү бер ясрв. Маань багшиг олн улс ода күртл чееждэн хадһлжана. Бээж-бээжәһэд Маанин цогцд одад мөргнэ.

Хошуда келмрч Боктан Шаня келсн билэ: «Дээнэ өмн хошудахн Маань багш тал һожур һазрт йовдг бээсмн. Маань багш, өр цээхлэ, эклэд ирсн улсиг хэлэдг билэ. Тедн дунд орсмуд чигн бээж. Өрүн дөрвн часла Маань багш герин һаза тэвсн ус-хотан эрүслдг бээж».

Баһ Чонса ээмгэс Хальмгин нертэ шарин шажна үүлдэчнр һарсмн: лхарамб Боован Бадм, Лоора багш, Зодв багш. Седкүлч Манжлин Раисан болн багш Пашкан Любан барлгдсн статьяс умшж, Барыка Бодин намтрла таньлдж болхмн. Барыка Бодь гелң цуг хальмгин гелңгүдлэ эдл олн жилин эргид цаажла харһж, шарин шаж тархасн күн мөн. Хавчна энгд номан умшж, тусан күргсн күн. Даянд суусн ормнь — Көглт селәнэ толһа, эн һазрас цуг эргндк бээдл үзгднэ. Бодь гелң 1966 жилд бурхн болж. Терүг һурвн бусрг гидг һазрт оршасмн. 2005 жил энд сурвһ бэрэд Бодь гелңгин зун насна байриг темдглсмн. Сиврэс ирсн хөөн Боди-гелң Цаһан-Амнд бээсн Төгмд-һавжас селвг авдг билэ. Төгмд-һавжиг бурхн болсна хөөн цуг ном-судрмуд мана Хальмг күрэлнд өгсмн. Төгмд-һавжин туск ном һарсмн. Сүзгтһрин болн элгн-саднаннь тодлврт һавж туулин күн мет болж тодлвртнь тохрсмн.

Шарин шажна бурхдын туск аһулһта зокъялмуд Тягинова Таисин, Боктан Шанян, Гедән Бадмин болн нань чигн келмрчин репертуарт харһна.

Келмрч Боктан Шаня миңһн йисн зун һучн һучдгч жилд Нимгнэ көвө хотнд (өдгэ цагин Көтчнрэ района Сарпа селән) төрсмн. Боктан Шаня сурһуль сурсн уга, һанцхн соңсад, чеежлэд йовсн күн мөн. «Хошуда хурлд көдлж йовсн Камш зурхачин тускар» келврт Камш зурхачин тускар келгдженэ.

Кезәнэ нег дэжж эвр ик зуд болж. Зуд ик болад, цасн ик болад, удан хавр өгэд, амтн кезэ хавр өгх гихэд эңгин залус һурвн-дөрвн өдр зааж, тер сарин тер өдрлэ хавр өгх гиж. Тер заасн өдрләннь күчтэ гидгэр шуурһн шуурна. Одак залус хэрү Камш зурхачдан одад келнэ: Та эн сарин эн өдр хавр өгх гилэт. Хавр өгх биш шуурһн шуурчана, – гинэ.

Тер цагт Камш зурхач цугтаднь нежсәһэд күрз өгнэ. Дахулж авад йовна. Өндр толһа деер одад, толһан үрү бийд дөрвләднь нежсәһэд метр һазр өгнэ. «Энүг малтһн, һазртнь күргэд», — гинэ. Эдн малтчкад, һазртнь күргэд, Камш зурхачиг дуудна. Ирэд халәхлэ, тер малтһн нүкн болһнд йоралднь дөрү дүңгә усн бэәнэ.

Тегэд Камш зурхач: «Энтн цагнь ирэд цасна толһань өвч оч, гижээнэ. Цөөкн хонгин дотр, зуур цасн үлдлгө хээлэ одх, – гижээнэ. Тер юңгад гихлэг, хонгин күцэд, үвлин хонг күцэд, һазр девтэд, цасн дорас хээлжээнэ, – гижээнэ. Тиигэж үүрмүдтэн иткүлжэ».

Келмрч Боктан Шаня үлдэсн амн үгин зөөрт (Алтн чеежтэ, 2010) хальмг улс сурһуль сурхар Төвдт одсна туск келвр чигн харһна. Эннь Зуухан алтн дееврт сурһуль сурсн хойр хальмг көвүн байн күүнэ көвүг эдгэснэ туск келвр.

Өдгэ цагин келмрч Таисия Тягинова бас шар шажна туск амн үгин туужс келнэ (Т. С. Тягинован, 2011). Үлгрлхд, Мээдр бурхна туск тууль «Аадм эк заясн Мээдрин гегэн». Мээдр бурхн Бурхн Багшла эдл һазр, эмтэ юмс, кү үүдэнэ. Туульд нег лам тамин һазрт күрнэ, тенд тамин эмтн кесн үүлиннь ач-үр эдлжээнэ.

«Буутан Санжин туульс» дегтрт Мээдр бурхна туск тууж бас орулата. Эннь «Найн тоха Мээдр бурхн». Буутан Санж болхла хальмгин нертэ гисн келмрч. Эн 1926 жилд Багшин Шевнин һазрт төрсн күн. Жирдгч-далдгч жилмүдт Буутан Санжас Хальмг институтын номтнр олн туужс, туульс бичж авсмн. 13 жил хооран келмрчин келсн туульс магнитн лентэс Босха Борлыкова буулһад, «Буутан Санжин туульс» дегтр барлв (2008).

Тегэд «Найн тоха Мээдр бурхн» туужд келэтэ:

Кезэнэ Мээдр бурхн бээнэ гихэд келгддг. Тегэд терүг нүдэрн үзсн күн уга. Тегэд нег көгшн лам келжээнэ:

– Ода нам эн Мээдр бурхн бээнэ гихэд келнэлм, үнүг нүдэрн үзлч, – гихэд, тер лам һурвн жилэ хотта, һурвн жилэ хуви́та, эжго эрм цаһан көдөд, хамрин белд һарад, ном аалднэ.

Болв лам Мээдр бурхн үзхин алднд үзгдхш. Туужин чилгчд иигж келэтэ: Найн тоха Мээдр мел нег цогцарн орж ирсн кемлэ лам эргн, келжээнэ:

– Хэ, би танд үгтэв. Йисн жилин эргцд би ном аалдвилм. Нанд ном эс аалдвчн үзгдлгө бээвт. Ода иигэд яһад түшмл хээвч?

– Ламин зергэс, ода йисн жилд би тана өөрэс ховрг болж һарсн угав. Та һурвн жилд үнн седклэн бэрэд, ном аалддэд, аалддг болвчн, негл келсн амн үг бээһэд, һурвн жил аалдсн номан үрэчклэт. Үзгдх хоорнд, нанас даву гих буйнта, нанас даву күн уго болх бээдл һарад. Тер һурвн жилэн чиләһэд, хэрэж йовхлатн, һазрин дундурт, хамрин белд нарни цоканд, көдә һазр хаһлэж, би тэрә тэржэлэв, – гижээнэ. – Тер цагтнь үзгдхэр седхлэ, чи тиигэж келэд, би тиигэд кеһэд. Тегэд нанас һарад, дэкэд хэрэд йоввч. Зурһан жилдэн номан чиләһэд, дэкэд бас хэрэд һарвч, – гижээнэ. – Үзгдх хоорндм, бас нанас даву буйнта гих юмн уга бээдл һарһад, тегэд хэрэд һархлачн, һазрин дундурт ик гидг күд чолунд барун уулын <...> кевтэд, кевтсн бээдл һарһад. Чи тиигэж келхлэ, би тиигв. Тегэд нанас уха авад, хэрү хэрвч, – гижээнэ. – Ода эн йисн жилд номан чиләһэд, хэрэд һархла, һуйнь өттә шар нохачн би билэв. Үнн деер үнн седклэр ширтсн төлөдчн, чамд үзгдэжээнэ, – гижэ Найн Тоха Мээдр тер ламд келж.

Келмрч Буутан Санж туужан «Юнчн юмн һанцхн седклэр болдмж» гидг үгэр чилэжээнэ.

Миңһн йисн зун йирдгч жилмүдин эклцэр номтнр Дандра Нимәһэс Уурхан саңгин туск домг бичж авсмн. Келмрч бийнь шарин шажна заң-авъяс күцэж йовсн күн. Домгин түрүн эңгднь Уурхан саң бурхн шарин шажна хурл босхлһнд тус күргснэ тускар келгджээнэ. Хойрдгч эңгднь болхла, цуг күмн, эмтэ тоота хурл босхлһнд тус күргснэ тускар келгджээнэ.

Хальмг улсин амн үгин зөөрт шарин шажна хурлын тускар олн үүдэврмүд харһна. Хальмг ик сурһулин оюгн Лижин Ирина (багшнь Амулака Бадм) Лижин Онжаһас (1931 жилд һарсн) Эрднин улст тосхсн Анжан хурлын туск тууж бичж авсмн. Архивн бэрмтэр, миңһн нээмн зун һучн зурһадгч жилд Эрднин улст нээмн хурл бээсмн: Ик хурл, Догшдын хурл, Ик Манлан хурл, Баһ Манлан хурл, Манлан хурул, Дэркин хурл, Майнин хурл, Юмин хурл.

Шар толһата нур гидг һазрт хамгин һоллгч хурл — Анжан хурл — билэ. Түрүн болж эн хурлыг ишкэ герэр бэрсмн. Хөөннь хурлыг модар бэрв. Эн тосхлтыг Анжа лам толһалв. Адман Жума зээсн хурл босхлһнд мөңгэр туслсмн. Анжан хурл миңһн йисн зун һучн зурһадгч жил күртл көдлв.

Эн туужд ламнрин, манжнрин нердүд келэтэ. Хамгин сүл Анжан хурлд церглснь Бадм багш. Эн күн һурвн дэжж цаажла харһсн билэ. Миңһн йисн зун һучн доладгч жилд сээһән хээв. Өдгэ цагт Анжан хурл бээсн һазрт авьяс-заңшал кенэ. Миңһн йисн зун жирдгч жилд энд ном умшснь Лижин Дорж. Лижин Онжаһас бичж авсн хойрдгч туужд Түмнэ нойна хурлын тускар келгдженэ. Хальмгудыг Сиврүр хар герэр йовулхла, хамрха хурлур моһас кү орулдго бээсмн.

2000-2018 жилмүдт экспедицд Церн-Давид Тундутовин, Бааза Багшин туск болн шарин шажна туск олн туужс, домгуд мана хальмг номтнр хурала. Тедн дунд сөм-суврһна туск туужс харһна. Матр Цац һазрин улс жил болһн һазр-усна эздән авьяс-заңгшал кеж, мөргцхәнэ. Көтчнр һазрт дөчн нээмтэ, зөд ээмгин Нандыша Доржас олн һазр-усна туск, уулын эзнэ туск туужс бичж авсмн. Нандыша Дорж болхла, цуг медсн тоотан экэсн соңсж, дасч авсмн. Амулц ээж йир ухата, олн юм меддг медэтэ билэ.

Бичж авсн тоот тодлхла, «Очр-Вани чирэ яһад харлсмб?», «Кишг уга күн», «эмтэ юмна кел меддг күүнэ туск», «Хулхачин тускар», «Алңсарин туск амн үгин тууж», «Эрднин эргин шиир», «Эрлг номин хана туск келврмүд».

А Ш Л В Р

Советин цагт хальмг ламнр ик цаажла харһв, олн хурасн медрл геедрв. Болв теднэ күцэсн үүлнь хальмг улсин сананд ода чигн бээнэ. Хальмг номтрин һол күслнь шарин шажна туск амн үгин туужс хуралһн, бичж авлһн. Олн мартгсн ламнрин нердүд сергэж болхм, теднэ күцэсн үүлнь сергэж, цуг олнд медүлх кергтэ.

Олзлгдсн зокъял

Алтин чеежтэ келмрч Боктан Шаня (2010). [= Хранитель мудрости народной Шаня Боктаев] / сост., предисл., коммент. и прилож. Б.Б. Манджиевой. Элиста: Калмыцкий институт гуманитарных исследований РАН.

Бадгаев, Н. Б. (2014). Религиозная лексика в калмыцком героическом эпосе «Джангар». *Вестник Калмыцкого института гуманитарных исследований РАН*, 4, 113–118.

Бакаева, Э. П. (2004). О буддийских элементах в эпосе «Джангар». *«Джангар» и проблемы эпического творчества*: мат.-лы. межд. науч. конф. / отв. ред. Н. Ц. Биткеев, Э. Б. Овалов. Элиста: АПП «Джангар». 358–363.

Басангова, Т. Г. (2021). Культ Будды Майтреи у калмыков (по материалам фольклорных источников). *Mongolica*. 24. 3. 17–21. DOI 10.25882/zact-dw58.

Борджанова, Т. Г. (2000). Ойратский героический эпос и буддизм. *Буддийская культура и мировая цивилизация на пороге III тысячелетия*: Материалы конф. СПб.; Элиста. 116–117.

Бурыкин, А. А. (2020). Буддийские мотивы в фольклоре (на материале калмыцких, тувинских и бурятских эпических произведений и богатырских сказок). *Новые исследования Тувы*, 3. 189–209.

Буутан Санжин туульс (2008) [= Сказки Санджи Бутаева]. Записи 1971–1978 гг.: в 2 кн. Кн. 1 / сост., коммент. и прилож. Б. Х. Борлыковой. Элиста: КИГИ РАН.

Дорджиева Г. Ш. (2001). Буддийская церковь в Калмыкии в конце XIX –первой половине XX века. Москва: ИРИ РАН.

Манджиева, Б. Б. (2014). К вопросу изучения калмыцких религиозных песен. *Новые исследования Тувы*, 4 (24).

Мифы, легенды и предания калмыков (2017) / подготовка текстов, пер., вступит. ст., примеч., комментарии, указатели, словарь, сверка калмыцких текстов Т. Г. Басанговой, Т. А. Михалевой; отв. ред. А. А. Бурыкин, Е. Н. Кузьмина, В. В. Куканова, Г. Ц. Пюрбеев; Калмыцкий научный центр РАН. М.: Наука. Вост. лит.

Омакаева, Э. У. (1995). Некоторые буддийские мотивы и буддийская лексика в калмыцких сказках о Гэсэре. Гэсэриада – духовное наследие народов Центральной Азии. Улан-Удэ: БНЦ СО РАН.

Омакаева, Э. У. (2004). Лингвокультурологическое исследование эпического текста и проблема буддийской картины мира. «Джангар» в евразийском пространстве: мат-лы Междунар. науч.-практ. конф., Элиста, 27 сент.–2 окт. 2004 г. Элиста: КалмГУ. 97–99.

Омакаева, Э. У., Борлыкова, Б. Х. (2014). 1930-гч жилмудт А. В. Бурдуковин цуглуул хальмг улсин дуд. А. В. Бурдуков-130: Баруун Монголын туух соелын асуудлууд. Улаанбаатар: Соембо принтинг. 41-44.

Т. С. Тягинован амн урн үгин көрөгс (2011) [Фольклорные материалы из репертуара Т. С. Тягиновой. Самозапись 2004–2011 гг.] / сост., коммент. Б. Б. Горяевой. Элиста: КИГИ РАН. На калм. и рус. яз.

Утнасун, Осорин (2015). Мифы, легенды и предания синьцзянских ойратов и калмыков: сравнительно-сопоставительный анализ. Отв. редактор, автор предисловия Э.У. Омакаева. Элиста: КИГИ РАН.

Хабунова, Е. Э. (1998). Калмыцкая свадебная обрядовая поэзия. Элиста: Калм. кн. изд-во.

References

Altın cheejtə kelmırch Boktan Shanya (2010) [= Keeper of the wisdom of the folk Shanya Boktaev] / comp., foreword, comment. and app. B. B. Mandzhieva. Elista: Kalmyk Institute for Humanitarian Research, Russian Academy of Sciences.

Badgaev, N.B. (2014). Religious vocabulary in the Kalmyk heroic epic “Dzhangar”. Bulletin of the Kalmyk Institute for Humanitarian Research RAS, 4, 113–118 (in Russian).

Bakaeva, E.P. (2004). About Buddhist elements in the epic “Jangar”. “Dzhangar” and the problems of epic creativity: materials. int. scientific. conf. / отв. ed. N. Ts. Bitkeev, E. B. Ovalov. Elista: APP “Dzhangar”. 358–363 (in Russian).

Basangova, T.G. (2021). The cult of Buddha Maitreya among the Kalmyks (based on materials from folklore sources). *Mongolica*. 24.3.17–21. DOI 10.25882 / zact-dw58 (in Russian).

Borjanova, T.G. (2000). Oirat heroic epic and Buddhism. *Buddhist culture and world civilization on the threshold of the III millennium*: Materials of the conf. Elista. 116–117 (in Russian).

Burykin, A.A. (2020). Buddhist motives in folklore (based on Kalmyk, Tuvan and Buryat epics and heroic tales). *New studies of Tuva*, 3. 189–209 (in Russian).

Buutan Sangin Tuuls (2008) [=Tales of Sanji Butaev]. Records 1971–1978: in 2 books. Book. 1 / comp., comments and app. B. Kh. Borlykova. Elista: KIGI RAS.

Dordzhieva, G. Sh. (2001). Buddhist Church in Kalmykia at the end of the 19th–first half of the 20th century. Moscow: IRI RAS.

Mandzhieva, B. B. (2014). On the issue of studying Kalmyk religious songs. *New studies of Tuva*, 4 (24).

Myths, legends and traditions of the Kalmyks (2017) / preparation of texts, trans., enter article, notes, comments, indexes, dictionary, reconciliation of Kalmyk texts by T.G. Basangova, T.A. Mikhaleva; otv. ed. A. A. Burykin, E. N. Kuzmina, V. V. Kukanova, G. Ts. Pyurbeev; Kalmyk Scientific Center of the Russian Academy of Sciences. M.: Science. East lit.

Omakaeva, E. U. (1995). Some Buddhist motives and Buddhist vocabulary in Kalmyk tales about Geser. *Geseriada is the spiritual heritage of the peoples of Central Asia*. Ulan-Ude: BNTs SB RAS.

Omakaeva, E. U. (2004). Linguocultural research of the epic text and the problem of the Buddhist picture of the world. “*Dzhangar*” in the Eurasian space: Materials of scientific-practical conf., Elista, 27 Sept.–2 Oct. 2004. Elista: KalmsU. 97–99.

Omakaeva, E. U., Borlykova, B. Kh. (2014). 1930-gch zhilmydt A. V. Burdukovin tsuglulsu khal'mg ulsin dud. *A. V. Burdukov–130: Baruun Mongolyn tyx soelin asuudluud*. Ulaanbaatar: Soyombo printing. 41–44.

T.S. Tyaginovan amn urn ygin kørhgəs (2011) [Folklore materials from the repertoire of T.S. Tyaginova]. Self-recording 2004–2011 / comp., comments. B. B. Goryaeva. Elista: KIGI RAS. On Kalm. and Russian. lang.

Utnasun, Osorin (2015). *Myths, Legends and Traditions of the Xinjiang Oirats and Kalmyks: Comparative Analysis*. Editor, author of the foreword E. U. Omakaeva. Elista: KIGI RAS.

Khabunova, E. E. (1998). *Kalmyk wedding ritual poetry*. Elista: Kalm. Book publishing house.